

TeVocht Wandelroute 035 Dalfsen Achtergrondinformatie

Binnen het thema “Ode aan het Onverhard Wandelen” organiseerde TeVoet in oktober 2022 wandelingen op plaatsen waar onverharde wandelroutes in de knel dreigen te komen. Maar ook wandelingen die laten zien waarom onverhard wandelen zo belangrijk is: om de schoonheid van het landschap te ervaren, de stilte en ruimte, om je te ont-haasten – om het individuele maatschappelijk belang. Met een onverharde wandeling kun je ervaren hoe het is om “in” het landschap te zijn. Deze Odewandeling bij Dalfsen is daar een goed voorbeeld van.

Jos van der Heide schreef bij deze wandelroute deze historische en landschappelijke achtergrondinformatie.

De praktische wandelinformatie (routebeschrijving, kaartjes, etc) is te vinden op de website onder [Wandelroutes/TeVocht Wandelroutes/TeVocht Wandelroute 035](#).

Over landgoederen, langs havezaten en siertuinen.

Deze wandeling voert je door een prachtig afwisselend gebied: over het landgoed Rechteren met bos en hei, het landgoed Den Aalhorst met een fraai landhuis, een “grand canal” en een tuin in Engelse stijl, en het landgoed Den Berg met een statige beukenlaan, slingerpaden langs de vijver en een statige havezate.

De landgoederen

Landgoed Rechteren

De wandeling begint op het landgoed Rechterense Veld. Dit landgoed 1225 ha grote landgoed behoort bij kasteel Rechteren (ca 1 km buiten de route, niet toegankelijk), waarvan het oudste deel dateert uit de 13^e eeuw. Het is het enig bewaard gebleven middeleeuwse kasteel van Overijssel dat nog grotendeels intact is. Dit kasteel begon als roofridderburcht, maar daar kwam in de 16de eeuw een eind aan door een ingreep van de bisschop van Utrecht, een machtiger landheer. Verspreid over het landgoed staan de oude boerderijen herkenbaar aan luiken met een rode zandloper op een gele ondergrond, de kleuren van de familie Van Rechteren Limpurg. Aan de glooiingen in het landschap is te zien dat het een voormalig stuifzandgebied betreft, ontstaan door overbegrazing en afplaggen van de hei. Door beplanting met naaldbos is het verstuiven tegengegaan. In het bos ga je langs en over enkele kleine heidevelden, fraai gelegen op open plekken.

Het bijzondere van het landgoed is dat het nooit is verdeeld, en dat inkomsten alleen worden gebruikt om het landgoed ook in de toekomst als geheel in stand te kunnen houden.

Landgoed Den Aalhorst.

Bij restaurant Het Boskamp verlaat je Rechteren en komt op het landgoed Den Aalhorst. Direct aan het begin van dit landgoed wandel je door een sterrenbos: een bos met lanen die vanuit het middelpunt straalsgewijs naar de buitenrand lopen. Ideaal voor de jacht: met vele zichtlijnen heeft het wild weinig kans om onzichtbaar te blijven! In het midden van dit sterrenbos staat dan ook een fraaie houten jachthut.

Je passeert een hoge aarden wal, één van de twee “Friesche Wallen” die de toenmalige eigenaar Jacobus Vriesen in de 17de eeuw als “Bestickingswallen” liet aanleggen. Zulke wallen waren bedoeld om een levende zandverstuiving die een bedreiging konden vormen vast te leggen. Door gesnoeide takken te planten, waar het stuifzand tegenaan woei, en daar bovenop steeds weer nieuwe takken te planten werden de wallen steeds hoger. Tussen de twee wallen liet Vriesen het sterrenbos aanleggen.

Dan kom je langs het fraaie landhuis met zijn bijgebouwen. Al in de 14de eeuw stond hier een gewone boerderij, die in de 17de eeuw plaats moest maken voor een “spieker”, en opslagplaats voor landbouwproducten. Ook die werd vervangen: in de 18de eeuw maakte deze plaats voor het huidige huis met bijgebouwen.

Den Aalhorst geldt als één van de best bewaarde buitenplaatsen van Overijssel met zijn grachten en vijvers, indrukwekkende lanen, dichte houtwallen, groene landbouwgronden en karakteristieke boerderijen. Een statig geheel!

Vanaf de voorzijde van het huis wandel je langs één van de twee “grand canals” verder door de Engelse landschapstuin langs de vleermuizenburcht. Je doorkruist het natuurgebied Marswetering en komt uit op de Bergerallee waar je het landgoed verlaat.

Landgoed Den Berg

De Bergerallee is de oude hoofdtoegangsalles naar de havezate Den Berg. Een havezate was oorspronkelijk een versterkt huis, hofstede of hoeve; vanaf de 17de eeuw was in Overijssel het bezit van een havezate vereist om toegelaten te worden tot de Overijsselse Ridderschap. Als je als bezitter ook ridder was had je verschillende rechten en privileges op staatkundig gebied (m.n. bestuurlijk en politiek). De havezate Den Berg staat op de plek waar in de 15de eeuw de “Huva Ten Berghe” stond; het huidige huis stamt uit het begin van de 18de eeuw. Op de gevel en op de vazen van de toegangspoort zijn de alliantiewapens van de bouwers daarvan, Willem Jan en Gerbert van Dedem, te zien.

De havezate staat op een eiland in een grote vijver, onderdeel van een landschapstuin uit de 18de eeuw.

Algemeen

Het kasteel, het buitenhuis en de havezate zijn met de omliggende gronden nog in particuliere handen en hebben nog grotendeels de functie waarvoor ze oorspronkelijk bedoeld waren: het bieden van een bestaansgrond voor de bewoners. Je herkent in deze huizen de eigen(aardig)heid van de respectievelijke eigenaren en zijn daarmee onvervangbaar cultureel erfgoed.

Het landschap

Je wandelt in het Vechtdal, het brede dal tussen Drenthe en Salland/Twente. Dit landschap kreeg zijn basisvorm in de voorlaatste ijstijd, het Saalien, zo'n 230.000-120.000 jaar geleden. Het Skandinavisch landijs kwam toen zo'n beetje tot midden-Nederland en had hier een dikte van enkele honderden meter; door deze massale ijsvorming stond de Noordzee goeddeels droog (de zeespiegel stond zo'n 130 m lager). Toen het weer warmer werd vormde zich een snelstromende smeltwaterrivier die een breed dal uitsleet tussen Drenthe en Twente/Salland. In latere tijden werd het dal grotendeels gevuld met stuifzand en sedimenten die door afstromende neerslag van de hoger gelegen omgeving werden meegenomen. Het eindresultaat: een breed zandig dal met enkele kleinere rivieren voor de afvoer van de neerslag.

Het landschap van de wandeling heeft in latere tijden zijn huidige vorm in belangrijke mate gekregen door de rivier de Vecht. Met het geringe verval (zo'n 15 cm/km), de zandige bodem en de grote variatie in debiet (van enkele m³/s in de zomer tot 100-200 m³/s in het regenseizoen) ontstond in het brede dal een sterk meanderende rivier met veel rivierduinen, klei- en leemterpen, verlaten stroomgoten en met veen gevulde dode rivierarmen. Het overstromingsgevaar was groot, de eerste bewoners vestigden zich op de duinen en terpen. Pas vanaf de middeleeuwen werden de eerste adequate dijken aangelegd zodat veilige bewoning van het lager gelegen land mogelijk werd. Er ontstond een esdorpenlandschap met akkerbouwgebieden, heidevelden en bossen; langs de rivier lagen gras- en hooilanden en weide- en veengronden.

Door deze gevarieerde ontwikkeling heeft ook de natuur zich op een bijzondere manier ontwikkeld. Zo geven de rivierduinen ruimte voor planten als de steenanjer, de bergnachtorchis, het lange ereprijs en de kievitsbloem. De relatief grote boscomplexen boden een leefgebied voor diverse soorten wild – en waren daarmee vanaf de 16de eeuw aantrekkelijk als jachtgebied. Al met al ontstond een fraai landschap, dat sindsdien diverse rijkere stadsbewoners naar buiten heeft getrokken. De landgoederen die je tijdens deze wandeling passeert zijn daar het resultaat van!

Met dank aan Wikipedia en A.G. Jongmans e.a. "Landschappen van Nederland"

Jos van der Heide, november 2022